

PERJANTAI
28. HELMIKUUTA 1930

S äde tanssahtelee pimeyden halki, kahlitsemattomampana kuin koskaan, tai siltä hänestä ainakin tuntuu, säde on levoton, hurja. Kunnes lepatus lakkaa ja esiin piirtyvät muodot. Pehmeät kaaret, kasvot, valon kankaalle piirtäminä.

Naisen kasvot.

Silmät, jotka aukenevat.

Katsovat häneen.

Ikuisiksi ajoiksi ne on veistetty valoksi, katoavaisuus ei yletä niihin, ei enää milloinkaan. Milloin ikinä hän tahtoo, vaikka tahtoisikaan joka hetki, hän voi sytyttää ne loistamaan tähän pimeään huoneeseen, tähän valottomaan elämään.

Omaan elämäänsä. Jonka lohdutonta synkkyyttä niin pitkään saattoi valaista vain yksi: kuvanheittimen tanssiva säde valkokankaalla.

Hän näkee naisen silmien laajenevan. Näkee, koska tietää niin käyvän. Koska tietää naisen tunteet aivan tarkalleen. Naiselle tunne on outo, mutta hänelle läpikotaisin tuttu. Hän tuntee naisen tunteet kuin ominaan. Aivan niin kuin tunsikaan tuona hetkenäkin, joka selluloidinauhalle on vangittuna.

Nainen katsoo häneen ja käsittää. Uskoo käsittävänsä.

Kädet nousevat kaulalle kuin nainen tukehtuisi.

Ei kovaa kipua, jokin vain on toisin.

Jotakin puuttuu.

Ääni.

Nainen yrittää sanoa jotain, mutta mitään ei tule.

Väärää ääntä ei enää ole. Sietämätöntä ääntä, joka naiselle ei lainkaan kuulu. Hän vapahti naisen äänestä, jonka valtaan tämä oli joutunut kuin jonkin vieraan, pahan voiman.

Silmistä kuvastuu yllätystä enemmän kuin kauhistusta, nainen ei ymmärrä.

Hänen rakkauttaan. Sitä, että kaiken takana on rakkaus, naisen, naisen enkelimäiseen olemukseen.

Vaikkei olekaan kyse siitä, ymmärtääkö nainen.

Nainen avaa suunsa, ja kaikki on taas niin kuin ennenkin. Vihdoinkin hän kuulee äänen taas. Vihdoinkin taas naisen oma ääni! Oikea ääni, joka on ikuinen, sitä ei kukaan voi naiselta riistää, se asustaa ajan tuolla puolen, siihen ei pysty nykyajan arkisuus tai lika.

Jälleen kaikuu ääni, joka hänet lumosi, kun hän kuuli sen ensi kerran. Joka puhui hänelle, hänelle yksin, vaikka ympärillä istui niin monta.

Tuo katse, jota hän hädin tuskin kestää. Nainen on kurkistanut yli reunan, kaikki on paljastettu, enää hetki ja hän horjahtaa.

Nyt se, kun nainen lysähtää maahan.

Katse, joka yhtäkkiä on toinen.

Kuoleman aavistus silmissä.

Nainen tietää kuolevansa.

Kuolevansa nyt.

Ei enää paluuta.

Kuolema.

On naisen silmissä.

Perillä nyt.

2

S mokkipukuinen mies hymyili järkähtämätöntä hymyä vihreää silkkiä kohti. Toinen käsi syvällä taskussa, toisessa konjakkilasi mies seiso i tukevasti jaloillaan, ei perääntynyt hiukkaakaan. Pienintäkään häkellystä ei välkähtänyt silmissä, vaikka iltapukuun pukeutunut nainen pysähtyi vasta henkäyksen päähän hänen kasvoistaan.

Vihreää silkkiä vavisuttivat kiivaat hengenvedot.

”Taisin kuulla väärin!” nainen kivahti.

Mies kulautti lasistaan. ”Noita sieviä korvia kun katsoo, ei uskoisi, että ne voivat väärin kuullakaan.” Hymy leveni levenermistään huvittuneeksi virnistykseksi.

”Siis tekö todella kuvittelette, että voitte käyttäytyä näin minua kohtaan?”

Kiukku näkyi viehättävän miestä, mitä kipakammin suuttui nainen, sitä hävyttömämmin virnisteli mies. Mies oli hetken hiljaa kuin olisi joutunut harkitsemaan vastaustaan perinpohjaisesti. ”Kyllä”, hän sitten sanoi nyökäten hyväksyvästi. ”Ellen valla erehdy, juuri näin von Kesslerkin teitä kohtaan käyttäytyi. Vai kuinka?”

”Se ei kuulu teille, niin Thorwaldin kreivi kuin olettekin!”

Mies silmäili huvittuneesti naista, joka seiso i kädet kiukkuisesti lanteilla. Ikkunan takana välähti kirkas salama.

”Tuo ei ollut vastaus”, Thorwaldin kreivi sanoi ja katsoi lasiinsa.

”Onko tässä tarpeeksi vastausta?”

Jo kesken kysymyksen käsi heilahti. Mies sulki silmänsä va-
rautuen sivaltavaan korvapuustiin. Mutta sitä ei kuulunut. Yksi
ainoa sana, kova karjaisu kuin kokonaan toisesta maailmasta,
riitti jähmettämään kaiken liikkumattomaksi silmänräpäyksessä.

”Poikki!”

Sekunnin murto-osan he seisoivat hievahtamatta kuin valo-
kuvassa, sitten nainen lasi kätensä, mies avasi silmänsä, ja
kumpikin käänsi päänsä kohti pimeää, sinne, missä parketti
heidän jalkojensa alta vaihtui likaiseen betonilattiaan. Nainen
räpytteli silmiään tuijottaessaan valojen seinämää, erotti vain
hämärästi ohjaajantuolin, jolla istuva mies oli yhdellä ainoalla
sanallaan pilannut kaiken. Mies nousi nyt seisomaan, ripusti
kuulokkeet tuolin selustalle ja astui valoon. Jäntevä mies, kau-
lassa huoleton kravatti, paidanhihat kääritty ylös. Äsken hän oli
karjunnallaan säpsäyttänyt kaikki, mutta nyt ääni oli sametin-
pehmeä.

”Puhuit lopun väärään suuntaan, Betty kultaseni”, mies
sanoi. ”Mikrofonit eivät kannu niin kauas.”

”Mikrofonit, mokomat mikrofonit! Olen mikrofooneja
kurkkuani myöten täynnä! Eihän tällainen ole elokuvaa enää
nähtykään!” Vilkaistu äänittäjään riitti, ja nappuloita vääntele-
vä mies karahti tulipunaiseksi. ”Elokuva”, Betty jatkoi, ”elokuva
on valoa ja varjoja, ei kai minun sitä Josef Dresslerille ole tar-
peen selittää! – Minun kasvoni filminauhalla, Jo! Ei minun
viehätysvoimani välity... mikrofooneista!”

Hän painotti viimeistä sanaa kuin olisi puhunut vasta hiljat-
tain löydetystä, erityisen iljettävästä ötökkälajista.

Dressler veti henkeä ennen kuin vastasi. ”Minä tiedän, ettei
ihanuutesi ole kiinni äänestä”, hän sanoi, ”mutta puhut nyt men-
neisyydestä. Tästä elokuvasta alkaa tulevaisuus, sinun tulevai-
suutesi! Ja tulevaisuudella on ääni!”

”Hölynpölyä! On vielä vaikka ketä, jotka eivät ole menneet päästään ihan sekaisin vaan kuvaavat ihka oikeita elokuvia. Ilman mikrofooneja. Itse Chaplinkin, onko hän sinun mielestäsi väärässä? Mitä jos äänifilmi onkin vain muodin oikku, jonka perään kaikki nyt ryntäilevät, mutta hetken päästä se jo unohtuu, kuka sen tietää?”

Dressler katsoi naista ällistyneenä, kuin ei olisi uskonut kuulleensa sanat hänen suustaan. ”Minä tiedän sen”, hän sanoi, ”kaikki täällä tietävät sen. Ja sinä tiedät sen itsekin. Äänifilmi on kuin luotu sinua varten, ja sinä äänifilmiä varten. Puhe-elokuva tekee sinusta todellisen tähden. Eikä sinun muuta tarvitse miettiä kuin että puhut oikeaan suuntaan!”

”Vai mieltä! Kun minä näyttelen, minä en mieltä, minä eläydyn!”

”Aivan niin. Ole vain hyvä. Eläydy. Mutta puhu samalla Victoriin päin – ja läimäytä vasta kun olet saanut repliikkisi sanottua.”

Betty nyökkäsi.

”Äläkä läiskäytä yhtä kovaa kuin harjoituksissa, sen kuin hipaiset vain. Korvatillikan ei tarvitse kuulua, ei ainakaan ukkosen yli.”

Koko porukka nauroi, ja Betty mukana. Suuttumus oli hälvennyt, tunnelma vapautui jälleen. Jo Dressler se osasi. Ja siksi juuri Betty hänestä niin piti.

”Alkupaikoille, otetaan uudestaan!”

Ohjaaja oli palannut istuimelleen ja pani kuulokkeet taas päähänsä. Betty meni takaisin paikalleen ovensuuhun, Victor jäi takan ääreen ja kelasi vain ilmeensä alkuun. Kulisseissa kävi vielä kuumeinen kuhina, ja Betty käytti hetken hyödykseen keskittyäkseen rooliinsa. Hotellin työntekijä, esiintyy miljonäärintyttärenä pomonsa mieliksi, ja saa selvittääkseen seurauksista. Juuri nyt hän on raivoissaan tuon minkä lie huijarin laukomista vihjailuista. Huijarin, jota hän kohtauksen päätteeksi jo

suutelee – ja joka puolestaan ei esiinny itseään ylhäisempänä vaan huomattavan paljon alhaisempana.

Kamerat valmiina, mikrofonit päällä, ateljee hiljeni kuin kirkko ennen herransiunausta.

Klaffi kalautti rikki hiljaisuuden.

”*Lemmenjylyä*, kohta viisikymmentäkolme, toinen otto!”

”Jaa käy!” Betty kuuli Dresslerin käskyn.

Victor aloitti taas hävyttömän vihjailunsa, ja hän kiihdytti itsensä kiukkuun. Filmikiukkuunsa. Hän tiesi prikulleen, missä kohtaa kamera seiso, aina hän sen tiesi ja silti osasi olla kuin koko lasista silmää ei olisi ollutkaan, hänen jokaisen liikkeensä tallettavaa tuijotusta.

Perillä takan ääressä Betty antoi Victorin kuulla kunniansa. Iso paksu mikrofooni riippui suoraan Victorin pään yläpuolella. Hän yritti olla sitä näkemättäkään aivan kuin ei kameroitakaan nähnyt, ei tarvinnut kuin osoittaa sanansa Victorille ja ne osuivat mikrofooniin, ei se ollut konsti eikä mikään, kyllä Jo taas tiesi. Hän huomasi, että nyt luisti ja hienosti. Kun vain Victor ei taas möhläisi, sitä valitettavasti sai pelätä aina, niin kohta tämä kohtaus olisi purkissa. Silmänurkassa salama, juuri oikealla hetkellä. Hän heittäytyi sisäisen rytmensä vietäväksi ja laski hitaasti alaspäin lausueessaan kohtauksen viimeiset sanat.

”Onko tässä tarpeeksi vastausta?”

Nyt.

Läimäytys juuri nyt.

Hän tunsi kämmenensä läiskähtävän Victorin poskeen. Liian kovaa se lämähti sitten kumminkin! No, ei Victor siihen kuolisi. Saatiinpa todentuntua riitaan.

Vasta silloin hän tajusi, ettei kaikki ollut kohdallaan.

Jyrähdystä ei kuulunut.

Sen sijaan heleä metallin kilahdus, hiljainen *pling* jostain takaa. Joku ruuvi varmaan tipahti lattialle.

Hän sulki silmänsä. Ei! Eihän, ihan totta!

Ei mitään pöhköä vimpainongelmaa nyt! Juuri kun hänellä oli mennyt ihan nappiin!

Mutta ei auttanut.

”Voi peeveli”, kuului Dresslerin suunnalta. ”Poikki!”

Silmät suljettuinkin hän tajusi, että valolle tapahtui jotain. Ennen kuin ehti liikauttaa luomiaankaan, hän jo tunsi iskun. Kuin häneen olisi osunut valtava moukari, niskaan, hartiaan, olkavarteen, yksi ainokainen, hirvittävä jysäys. Kun hän sai silmänsä auki, hän makasi jo lattialla. Mitä oli tapahtunut? Hän kuuli raksahduksen, se tuntui tulevan hänen ruumiistaan, jotain varmaan murtui. Kipu tulvahti äkisti ja niin raakana, että silmissä pimeni. Hän näki kankaat ja teräsrakenteet studion katossa, Victorin kauhusta kankeat kasvot, jotka tuijottivat häneen ennen kuin katosivat näköpiiristä.

Hän yritti nousta pystyyn, muttei päässyt, pyrki pakoon, jokin poltti kasvoja, hiuksia, koko vasenta puolta, kipu oli sanoinkuvaamaton. Päätäkään hän ei pystynyt kääntämään pois, jokin painoi häntä maahan, polttaisi kohta hänet tuhkakksi. Koko kehon joka sopukka rimpui kivusta irti, mutta jalat eivät totelleet, hän ei pystynyt liikuttamaan niitä eikä mitään muutakaan, jäsenet kieltäytyivät käskyistä kuin kapinoiva sotajoukko. Hän haistoi hiusten käryä, palanutta ihoa, kuuli kirkunaa ja totesi ihmeissään sen olevan hänen oma äänensä, sittenkin se oli kuin aivan joku muu, ei se millään voinut olla hän, ei häneen voinut mitenkään liittyä tuo, joka karjui ja kiemurteli eikä päässyt enää liikkumaan, karjui vain vielä karjumasta päästyäänkin.

Victorin kasvot palasivat, eivät ne olleet kasvot enää vaan pelkkä irve, silmät laajenneina, tuijottivat häntä, suu vääntynyt mielipuoliseksi, ilme kaukana valkokankaan sankareista, mutta määrätietoinen ilman muuta. Vasta nähdessään veden loiskah-tavan itseään kohti, kuin muodottoman meduusan, joka leijaili

ilmassa ikuisuuden ennen kuin osui häneen, vasta tuona loputtomana silmänräpäyksenä hän tajusi, mitä Victor teki.

Ja tajusi sen olevan viimeinen, mitä koskaan näkisi.

Sitten kaikki oli valoa. Hänet sulki sisäänsä sokaiseva leimu, ei, se ei ollut ainoastaan hänen ympärillään: hän itsekin muuttui valoksi. Häviäväksi hetkiseksi hän muuttui osaksi ennen kokemattonta kirkkautta ja näki kirkkaammin kuin koskaan. Ja tiesi, että tämä kirkkaus vääjäämättömästi syöksisi hänet ikuiseen pimeyteen.